

La informació sobre ordenació del territori a Europa: l'experiència PLANUM

Joan Miquel Piqué
Cap de projectes de l'IEMB

DOCUMENTS DE TREBALL és una publicació de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

La reproducció total o parcial d'aquest article per qualsevol procediment, compresa la reprografia, és prohibida sense l'autorització de l'autor.

Les opinions expressades en DOCUMENTS DE TREBALL són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

La informació sobre ordenació del territori a Europa: l'experiència PLANUM

Contingut

Introducció

1. Integració europea, ordenació del territori i presa de decisions
2. Diferents contextos, diferents respostes: la informació disponible sobre ordenació del territori
3. L'experiència PLANUM
 - 3.1. Línies de treball i continguts
 - 3.2. Viabilitat econòmica i estructura d'explotació
4. Conclusions

Introducció

El present article té el seu origen en la participació de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona en l'anàlisi de la viabilitat del projecte *PLANUM: European Journal of Planning On-line*, que va ser dut a terme al llarg de l'any 2000 conjuntament amb cinc equips de recerca d'Itàlia, Gran Bretanya, França, Alemanya i Portugal, tot comptant amb el finançament de la Unió Europea¹. L'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona va ser l'encarregat d'analitzar el mercat de la informació disponible en línia sobre ordenació del territori, així com de l'estudi de la viabilitat del projecte a llarg termini i l'anàlisi de les possibles fonts de finançament. Les notes que es presenten a continuació són una síntesi de l'experiència recollida al llarg del projecte, i un recull de les reflexions més significatives que l'anàlisi va generar. Per a una informació més àmplia sobre qualsevol dels temes tractats caldrà adreçar-se a les fonts bibliogràfiques citades o al recull de materials elaborats arrel del projecte, que es pot consultar en línia al lloc web de PLANUM: <http://www.planum.net>.

1. Integració europea, ordenació del territori i presa de decisions

La concepció d'Europa com un espai integrat comú de relacions econòmiques, socials i culturals ja està revolucionant les estructures dels diferents països que formen part d'aquest nou espai. Si primer va ser la lliure mobilitat de béns i serveis, amb l'eliminació de les barreres al comerç, i després van ser els factors productius els que van veure abolides les fronteres, actualment els ciutadans de la Unió ens trobem immersos en la darrera fase de l'establiment definitiu de la Unió Econòmica i Monetària, que culminarà a l'inici de l'any 2002 amb la substitució completa de les monedes nacionals per l'Euro.

Per tal que tots aquests canvis quallin adequadament en els diferents indrets de la Unió Europea, i que aquesta sigui efectivament un espai econòmic i social comú, s'han desenvolupat dos tipus d'iniciatives: en primer lloc s'han impulsat mesures de suport a la mobilitat de béns i, sobretot, de factors productius i capital humà; en segon lloc, els Estats nacionals cedeixen progressivament part del seu protagonisme polític en favor de les diferents institucions de la Unió, que elaboren polítiques sectorials comunes concebudes des d'una perspectiva europea i pensades també per ser aplicades a aquest nivell. Els avenços en l'elaboració d'estratègies polítiques globals s'han produït, al seu torn, en base a dos tipus d'accions: en primer lloc, la regulació normativa a nivell europeu acceptada pels Estats Membres i a la qual aquests s'adapten (com en el cas del medi ambient, l'energia, la competència, etc.); en segon lloc, el foment de determinades pràctiques homogènies considerades beneficioses (com en el cas, per exemple, de les polítiques d'ocupació) o la identificació i suport financer de les línies d'actuació prioritàries a nivell europeu (com en les xarxes de transport, l'R+D o la cohesió econòmica i social).

Un dels camps en què la Unió Europea ha mostrat fermament aquesta voluntat integradora ha estat el de l'ordenació del territori, de la qual ha sorgit l'Estratègia Territorial Europea (ETE, en anglès European Spatial Development Perspective, ESDP²). Els inicis d'aquesta ETE es remonten a la primera reunió de ministres de la UE responsables de l'ordenació territorial, que va tenir lloc a Nantes el 1989, on es va afirmar la necessitat de reflexionar sobre el futur de l'ordenació del territori de la Unió Europea. Com a resultat d'aquestes converses, la Comissió Europea va realitzar una sèrie d'estudis sobre els aspectes fonamentals dels usos del sòl i de l'ordenació territorial, que van culminar el 1991 amb la publicació de l'informe Europa 2000 i va tenir continuació tres anys més tard amb l'informe Europa 2000+. Aquests informes resumien les qüestions més importants i assenyalaven la necessitat d'una cooperació més estreta i sistemàtica per a una ordenació coherent del territori. El novembre de 1993, els ministres de la Unió acordaren a Lieja impulsar un plantejament estratègic comú, l'Estratègia Territorial Europea,

l'estructura i les polítiques de la qual van ser aprovades el 1994. Posteriorment, successives trobades van conduir a un primer esborrany (Nordwijk, juny de 1997), a l'organització per part de la Comissió de vuit seminaris internacionals de debat, i a l'establiment dels aspectes clau i d'un Observatori Europeu (European Spatial Planning Observatory Network, ESPON). Aquestes accions, entred'altres, culminen en l'adopció del primer projecte de l'ETE (1997) i del document definitiu, ratificat el maig de 1999³, que revisa els efectes de les principals polítiques sectorials de la UE sobre el territori i presenta els models territorials a desenvolupar. Així mateix, en el marc d'aquesta estratègia, s'impulsa la creació d'un instrument d'aplicació pràctica de l'ETE basat en la cooperació transnacional: els programes TERRA⁴.

En aquest sentit, la voluntat de la UE és clara, i així ho expressa en el document final de l'ETE, on proposa que "els Estats Membres tinguin en compte la dimensió europea del desenvolupament territorial per a l'ajust de les polítiques nacionals d'ordenació del territori. En aquest punt, la necessitat d'«europeització del planejament urbanístic, regional i nacional» és cada vegada més evident. En els àmbits rellevants de planejament, els governs locals i regionals haurien, per tant, de superar qualsevol visió aïllada del seu territori i considerar, des de l'inici del procés, tant la vessant europea com les interdependències amb d'altres territoris"⁵.

D'altra banda, i de manera paral·lela, el concepte d'ordenació del territori ha variat substancialment al llarg de la darrera dècada. Tant és així que, tot i la diversitat de models d'ordenació que es poden trobar als països de la Unió, la majoria de cercles científics, socials i polítics coincideixen en què l'ordenació territorial es troba en un moment de transició i avaluació, tant pel que fa als àmbits teòrics com a nivell pràctic. En concret, la idea del planejament urbanístic i territorial que tenia per objectiu anticipar el creixement, protegir els recursos naturals i articular les infraestructures bàsiques esdevé fins a cert punt insuficient, tot i que constitueix un marc molt adequat per a l'actuació a llarg termini en les zones urbanes i rurals. Avui dia, en canvi, s'ha avançat cap a estructures més finalistes i amb enfoc més positius, que tot i realitzar les funcions bàsiques del planejament urbanístic i territorial⁶, també defineixen estratègies globals del que podríem anomenar "personalitat" de les zones urbanes o regions. És a dir, actualment l'ordenació del territori va més enllà del sentit estricte d'aquesta disciplina, i defineix "projectes de ciutat o regió", tot configurant un marc de referència per a l'actuació col·lectiva. De fet, assistim a un cert grau de fusió entre planificació territorial i planificació estratègica, que afegeix per tant, com a elements imprescindibles, aspectes relativament nous en aquests processos, com la concertació, la coordinació d'un major nombre d'agents o l'elaboració de projectes més complexos que tinguin en compte aspectes físics i conceptuals.

Aquesta creixent complexitat del procés d'ordenació del territori, conjuntament amb el sorgiment d'àmbits de referència molt més amplis, fan que els res-

ponsables del planejament (en tots els països de la Unió Europea, l'Estat intervé d'una o altra manera en l'ordenació del territori mitjançant diferents nivells de regulació i intervenció) requereixen de volums molt més elevats d'informació per tal de prendre les seves decisions, la qual cosa planteja dos problemes: en primer lloc, cal accedir a aquesta informació; en segon lloc, cal disposar de les eines adients per tractar-la i extreure'n les conclusions més adequades d'acord amb els objectius; i en base, aquest raonament és igualment vàlid pels professionals del planejament, acadèmics, i en general totes les persones que d'una o altra manera es troben relacionades amb l'ordenació del territori.

2. Diferents contextos, diferents respostes: la informació disponible sobre ordenació del territori

Com dèiem, tot i que la situació administrativa del planejament urbanístic i territorial a Europa és diversa, tots els països comparteixen certes característiques, la més destacada de les quals és que en tots ells hi ha organismes públics responsables (per Llei) de l'ordenació espacial del territori, tot i que les responsabilitats es reparteixen de manera diferent entre els diversos nivells de govern. Per esmentar alguns exemples: a Bèlgica, per raons històriques, culturals, lingüístiques, econòmiques i polítiques, les regions (Brussel·les, Flandes i Valònia) tenen un pes específic molt important, i en conseqüència són responsables de la majoria d'aspectes urbans i territorials; a Dinamarca, en canvi, en virtut de la *Planning Act*, els municipis són responsables del planejament municipal i local, els comtats (counties) del planejament regional, i el Ministeri de Medi Ambient pot influenciar tot aquest planejament mitjançant directives i dret de veto, tot i que normalment el que fa és negociar els interessos nacionals; a França, els municipis (communes) són responsables del planejament urbà des de 1984, per la qual cosa existeixen les Agències d'Urbanisme dels Municipis, tot havent-se de coordinar amb d'altres entitats locals quan la ordenació del territori ho requereix; a Alemanya, les Regions (els Länder) són els protagonistes de l'ordenació del territori, mentre que el govern central (federal) juga un paper subsidiari, encara que un context de decidida voluntat de consens; a Portugal, els municipis no tenen pràcticament responsabilitats en qüestions de planejament, i així, tot i que duen a terme els Plans Locals, aquests han de ser ratificats pel Govern Central, que a més es fa càrrec del planejament regional. Finalment, en el cas d'Espanya, els governs regionals (Comunitats Autònomes) són responsables del planejament urbà i territorial, en el marc de la Llei del Sòl formulada pel Govern Central, que marca les directrius pel que fa als drets de propietat del sòl i la seva qualificació urbanística. No obstant això, tot i que els municipis necessiten l'aprovació del govern regio-

nal, aquests tenen potestat per dur a terme les propostes d'ordenació del seu territori, i de fet elaboren els plans urbanístics⁷.

I tal com existeixen diversos models administratius, trobem també diverses tradicions pel que fa a l'anàlisi del territori i el bagatge col·lectiu en aquest camp. Per exemple, la tradició anglosaxona mostra un elevat nivell de desenvolupament pel que fa a la planificació i l'anàlisi de la realitat urbana i territorial, i així ho mostren les més de 25 escoles superiors i facultats relacionades amb el planejament urbanístic i territorial que trobem al Regne Unit, on s'aprecia a més una intensa activitat de recerca i anàlisi en aquest camp. A França, Alemanya i els Països Baixos també s'aprecia un nivell d'activitat important. Per contra, els països mediterranis (Itàlia, Espanya, Portugal, i sobretot Grècia) mostren un bagatge menys extens, que es tradueix en un menor nombre de publicacions, escoles superiors, etc.; en general, aquesta situació és el reflex d'una filosofia molt diferent pel que fa a la planificació del territori.

Independentment del model urbanístic i territorial de cada país, les revistes han estat, al llarg de gairebé un segle i sobretot des d'un punt de vista teòric i acadèmic, la font bàsica per conèixer les experiències que el planejament ha anat acumulant. L'abast d'aquestes experiències i reflexions ha estat, però, fonamentalment nacional, ja que les diferents llengües i cultures han suposat una dificultat important, i en aquest sentit, la configuració de l'Estratègia Territorial Europea (ETE) suposa un canvi molt significatiu respecte la situació preexistent.

D'acord amb aquesta situació, la informació sobre ordenació del territori als països d'Europa ha estat, fins fa ben poc, fragmentada, incompleta, dispersa, i en molts casos poc accessible, sobretot tenint en compte que la majoria de vegades aquesta informació es basa en documentació gràfica complexa i de gran format (plànols, mapes, etc.). Cal no oblidar igualment que hi ha una gran quantitat d'experiències molt importants que, sense una voluntat decidida per part dels organismes públics, són difícilment publicables, com són les que recullen els municipis (o unitats territorials petites) sobre el seu propi territori. Per poder tenir una idea d'aquesta situació cal dir tan sols que, dels prop de 950 municipis de Catalunya, més de 750 tenen el seu territori ordenat sota alguna figura de planejament urbanístic, però aquests documents difícilment poden ser consultats fora de les dependències municipals. No hi ha cap font global per a les dades de l'ordenació del territori a nivell europeu, ni tan sols com a recull d'experiències nacionals, i els servidors estadístics oficials dels diferents Estats tampoc inclouen informació referida a l'urbanisme i la planificació territorial a les seves bases de dades (estadístiques sobre la proporció de territori subjecte a planejament i les figures més destacades, distribució del sòl segons els usos, informació sobre espais protegits, fons de legislació aplicable, etc.). Addicionalment, aquesta manca d'informació comporta en conseqüència problemes de terminologia i

estandarització que dificulten encara més la comunicació entre experiències i *backgrounds* diferents.

Entre les poques iniciatives que proven de dépassar les fronteres nacionals es troben aquelles engegades per les associacions internacionals de professionals, acadèmics o organismes públics relacionats amb l'ordenació del territori, sobretot relacionats amb la Unió Europea: entre d'altres, AESOP (Association of European Schools of Planning), ISOCARP (International Society of City and Regional Planners), PlaNet (Student Planning Network), Council of Municipalities and Regions, The Committee for the Regions of Europe o el ECTP (European Council of Town Planners), que normalment generen informació i documentació comparada en base a l'organització de cursos, seminaris o congressos. Cal fer notar que moltes vegades es fa difícil destriar si aquests organismes són oficials, públics o privats, si són institucions de recerca, *joint-ventures* entre departaments d'escoles universitàries, organismes de suport al govern local o eines de coordinació dels propis governs locals.

D'altra banda, en referència a la informació en línia sobre ordenació del territori, cal dir que, tot i que la major accessibilitat d'aquest mitjà respecte les publicacions en paper suposa un potencial de desenvolupament important, actualment reproduïx els problemes ja esmentats anteriorment: fragmentació, escassetat, manca de claredat i dificultats de comunicació. En qualsevol cas, sembla clar que el major volum d'informació en temes d'ordenació del territori es troba als Estats Units i al Canadà i, en el cas d'Europa, a Anglaterra (molt fonamentalment) i Alemanya (també Àustria). S'entreveu, a més, un gran interès als països de l'est d'Europa.

El que caldria, des del punt de vista de l'usuari, és articular algun centre compilador de totes les experiències disponibles, fent un esforç per coordinar, uniformitzar i internacionalitzar els continguts, a mode de *gateway* o portal temàtic especialitzat amb un cert nivell d'independència, que vagi més enllà de les iniciatives de les associacions, institucions o editorials, que normalment utilitzen l'espai web com a "finestra al món" de les seves activitats. Entre els pocs productes que s'acosten a aquestes característiques es troben PLANUM, del qual es parla en detall més endavant, i Cyburbia (www.cyburbia.org), un servidor de l'Escola d'Arquitectura de la Universitat de Buffalo (EUA) on es pot trobar un extens recull d'enllaços classificats per temes amb breus ressenyes d'orientació⁸, que abasten des de servidors institucionals fins a *webrings* temàtics dedicats a diferents aspectes de l'ordenació del territori i l'arquitectura. A més, Cyburbia complementa aquests continguts amb un apartat de publicacions, l'edició d'un e-zine (Place) i un fòrum de debat, bàsicament orientat al mercat nord-americà. Darrerament estan sorgint diverses iniciatives d'aquestes característiques, sobretot relacionades amb projectes de la Unió Europea i encara amb pocs recursos o serveis. Entre els més significatius es poden destacar Urbandata (European

Association for Urban Research and Information, la versió anglesa de la qual és accessible en línia a l'adreça <http://www.london-research.gov.uk/rl/urbhome.htm>), European Digital Cities o Resource for Urban Design Information (disponible a www.rudi.net).

Per què manquen iniciatives d'aquest tipus? Bàsicament, els motius es poden extreure d'argumentacions anteriors: la dificultat en la recollida i estandarització de la informació i l'escassa vocació internacional (com a mínim fins fa poc temps) de la majoria d'agents. A més, l'elevada especialització temàtica implica límits molt limitats d'usuaris, els quals s'han proveït tradicionalment de les publicacions en paper. Per tant, la relativa debilitat del mercat potencial i la necessitat d'arrossegar aquest mercat des de productes alternatius molt arrelats fa que la comercialització dels productes sigui difícil. En aquest sentit, s'ha estimat que la demanda potencial directa podria estar formada per un total aproximat de 280.000 usuaris a Europa, dels quals 40.000 serien estudiants i docents universitaris, 40.000 urbanistes professionals (la qual cosa inclouria, *grosso modo*, la possible audiència de les associacions) i 200.000 responsables de la presa de decisions en matèria d'ordenació del territori en alguns dels nivells de l'Administració Pública dels països de la Unió. A aquest quart de milió llarg d'usuaris caldria afegir-hi al voltant de 400.000 professionals (arquitectes, enginyers, economistes, advocats, etc.) relacionats amb l'urbanisme en general. En conjunt, des del punt de vista econòmic, s'ha estimat que les activitats relacionades amb l'ordenació del territori podrien generar anualment un volum total de negoci a Europa d'aproximadament 83 milions d'Euros.

ixí, doncs, d'acord amb aquestes dades, queda clar que l'esforç (econòmic, bàsicament) que s'hauria de realitzar per iniciar un servei d'aquestes característiques no compensa, de moment, el grau d'incertesa que planteja un mercat encara molt nou, i és per això que hi ha tan pocs projectes en aquest sentit i que tots ells tenen al darrere finançament públic o institucional. I plantejar la qüestió de si la producció d'aquest tipus d'informació hauria de ser una responsabilitat institucional, tal com ho és la producció de les dades referides a molts altres camps, seria un debat totalment diferent.

3. L'experiència PLANUM

A continuació es presenten les característiques més destacades de PLANUM —un dels primers servidors europeus dedicats a l'ordenació del territori—, tant pel que fa als seus continguts com pel que fa a la seva estructura econòmica i de funcionament.

3.1. Línies de treball i continguts

No obstant les especificitats esmentades fins ara, el context actual de la informació sobre ordenació del territori és, en general, el mateix que el de la majoria de camps de coneixement: es tendeix cap a la internacionalització de la informació i la substitució del suport paper pel suport electrònic accessible en xarxa. El projecte PLANUM vol recollir aquestes dues característiques i oferir un servei adaptat al que sembla que seran els nous models de referència, de manera que pugui esdevenir "l'estàndard de comunicació en el camp de l'ordenació del territori"⁹. Així, PLANUM prova de centralitzar el màxim d'informació possible referida als països d'Europa, i a més engega un ambiciós projecte per iniciar el trànsit del suport paper

al suport electrònic: la digitalització del màxim nombre possible de publicacions europees relacionades amb l'ordenació del territori.

Aquestes primeres activitats (compiladores, uniformitzadores, d'adaptació als nous canals de transmissió de la informació), iniciades fa ja pràcticament dos anys, s'han ampliat progressivament per abastar continguts cada vegada més extensos. Actualment, la informació disponible a PLANUM (accessible des de l'adreça general www.planum.net) es resumeix en els següents apartats:

- Archive: orientat a la difusió d'experiències urbanístiques i, en general, d'informació sobre l'urbanisme i la cultura de la ciutat. Aquest apartat presenta bàsicament imatges d'experiències urbanístiques (fragments de cinema i video, imatges, plànols, mapes), tot i que també s'hi poden trobar textos d'esdeveniments (congressos, seminaris, etc.) relacionats amb l'urbanisme.
- Journals: La secció està dedicada a les publicacions europees sobre ordenació del territori, tot recollint materials d'un nombre significatiu de revistes. Dins d'aquest apartat podem distingir tres grans blocs: el primer està dedicat a la cerca i consulta d'*abstracts* d'articles inclosos a les publicacions relacionades amb el projecte PLANUM¹⁰; el segon consisteix en un informe sobre les publicacions relacionades amb l'ordenació del territori a Europa, que inclou fitxes i descripcions de més de 80 revistes; el tercer bloc està dedicat a les publicacions electròniques. Tota la informació d'aquest apartat es troba bàsicament en format alfanumèric.
- News: Notícies i novetats en referència als continguts i temes relacionats.
- Forum: espai de debat, comentaris i intercanvi d'informació en relació a temes urbanístics.
- Topics: S'analitzen en profunditat temes d'actualitat, tot fent especial atenció als efectes regionals dels processos d'internacionalització i als canvis en les polítiques d'ordenació del territori que es produeixen en els països de la Unió. Actualment es presenten tres especials, sobre la Ciutat

i la Immigració (que permet descarregar vídeos d'entrevistes a experts en la matèria, així com textos i articles relacionats), els programes engegats en ciutats italianes arrel del Concurs Nacional de Planejament Participatiu i Comunicatiu (fonamentalment textos explicatius sobre el projecte), i les accions dutes a terme en el marc del Programa Urban de la Unió Europea (que es basa en documents gràfics descarregables sobre algunes de les experiències d'aquest programa).

- Web Kompass: Una guia temàtica dels principals llocs web relacionats amb l'ordenació del territori, ordenats per temes¹¹ i països, que inclou també ressenyes sobre novetats bibliogràfiques, informació gràfica (mapes, plànols, esquemes de planejament, etc.) i una selecció dels recursos més destacats.
- Services: Informació tècnica sobre PLANUM (adreces de contacte, característiques tècniques, col·laboracions, etc.).

Abanda d'aquests continguts, PLANUM té previst estendre les seves activitats cap a la distribució de publicacions i l'elaboració de continguts propis, com poden ser l'edició de CD's temàtics interactius o l'organització d'esdeveniments presencials i en línia (cursos, congressos, exposicions, ...), a més de fomentar i reforçar la seva presència en els principals fòrums i esdeveniments europeus relacionats amb l'ordenació del territori. Ara per ara, però, PLANUM es troba encara en fase de desenvolupament (recopilant continguts, desenvolupant els mitjans tècnics, creant una estructura legal per a la distribució d'informació, concretant les fonts de finançament, etc.), tot i que la majoria dels seus serveis ja funcionen amb fluïdesa¹².

Aquesta voluntat de creixement s'emmarca dins d'una estratègia global a llarg termini que es troba encara en les seves fases inicials. Actualment, la informació disponible a PLANUM és diversa, però encara poc exhaustiva. D'aquesta manera, l'usuari ja pot obtenir quantitats apreciables d'informació sobre temes concrets (a les seccions *archive* i *topics*), així com una bona orientació sobre els recursos *on-line* sobre ordenació del territori a Europa (a l'apartat *web kompass*, que inclou prop d'un miler enllaços), però l'accés digital als articles de publicacions especialitzades (un dels objectes principals de la tasca realitzada per PLANUM al llarg de l'any 2000) es troba encara en fase de desenvolupament, i per tant el volum d'informació accessible és, ara per ara, bastant escàs.

D'acord amb aquesta estratègia, un dels objectius prioritaris per a l'any 2001 és potenciar l'organització d'esdeveniments *on-line*, tot reforçant igualment les línies de treball engegades fins ara i ampliant el màxim possible els continguts (tant de compilació com les contribucions pròpies). Per tal de desenvolupar la línia de treball corresponent a l'organització d'esdeveniments en línia s'ha engegat el projecte *AUDITORIUM. Events: fair, conferences*,

exhibitions on-line for planners, per al qual es pretén comptar amb finançament provinent del Vè Programa Marc de la Unió Europea.

3.2. Viabilitat econòmica i estructura d'exploració

En aquest apartat es pretén donar una idea del que pot suposar el funcionament d'un servei d'informació *on-line* sobre ordenació del territori, fonamentalment en termes econòmics, però també des del punt de vista del capital humà, els mitjans tècnics necessaris i el potencial de demanda. Les dades que es presenten a continuació es refereixen, majoritàriament, a estimacions pròpies, tot i que també se citen algunes dades incloses al Pla de Negoci de PLANUM redactat a finals de 2000.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, un dels problemes actualment més rellevants de l'estructura econòmica d'un servei d'informació sobre ordenació del territori és la incertesa pel que fa a la seva demanda. En concret, la viabilitat del projecte depèn de tres aspectes bàsics:

- El desenvolupament futur de les tecnologies de la informació i la manera en què aquesta informació pot ser transferida (*copyrights*, possibilitats de digitalització, velocitat de gestió i transferència, especialment en el cas de les imatges, etc.).
- La capacitat del projecte per desenvolupar una estratègia que el fagi esdevenir punt de referència en un sector relativament nou.
- La capacitat del projecte per vèncer les reticències dels usuaris en relació a les noves formes de comunicació.

Per aquestes tres raons, la perspectiva a llarg termini és la més adequada, ja que aquests aspectes no es poden desenvolupar fàcilment, tot i ser perfectament viables. En aquest sentit, les fortaleses i debilitats del projecte són les mateixes que les de molts productes en la seva fase de desenvolupament, i similars, salvant les distàncies, a les de les tan conegudes empreses *puntcom*. El temps ha de posar cada producte al seu lloc. La seqüència habitual de: nova idea (o mercat), desenvolupament, comercialització, competència i assentament, implica una lluita d'estàndards, la qual cosa és especialment aplicable en aquest cas, ja que es tracta d'un mercat molt específic i força congestionat.

A banda d'aquestes consideracions, cal recordar que el nombre potencial d'usuaris s'ha estimat en aproximadament 280.000. D'aquests, la majoria disposen d'accés a internet (com sabem, la taxa de connexió a les universitats, administracions públiques i entre els col·lectius professionals es troba entre les més elevades), però aquest nombre potencials s'ha de limitar en funció de dos possibles problemes: el primer, que una part d'aquests usuaris encara no perceben la necessitat d'aquest tipus d'informació; el segon, que ja disposin

de canals alternatius per satisfer les seves necessitats (associacions professionals a nivell europeu, xarxes universitàries o de recerca, lligams intergovernamentals, etc.). D'acord amb aquest context (demanda latent o fragmentada), l'estimació del nombre d'usuaris que podria ser atret al llarg dels propers anys ofereix els resultats següents:

Estudiants i investigadors: Hi ha diverses associacions que poden satisfer les necessitats de "lloc de trobada", però no constitueixen una font d'informació extensa. Així, s'ha considerat que es podria assolir un 90% del mercat total, és a dir uns 35.000 usuaris.

Professionals de l'ordenació del territori: Probablement, aquest col·lectiu és força conscient de les seves necessitats d'informació i, sobretot, de coneixement pel que fa a noves tendències i experiències. Aquestes necessitats no són normalment satisfetes per les associacions professionals, per la qual cosa s'ha considerat que han de constituir un dels objectius prioritaris. Tenint en compte aquests aspectes, és raonable pensar que un 75% dels professionals del planejament (30.000) poden esdevenir usuaris.

Responsables polítics: Aquest serà possiblement un dels mercats més difícils d'atraure, ja que és un sector que rep molta informació, i en molts casos filtrada. Per tant, el ritme de penetració en aquest mercat serà, quan sigui possible, molt més lent que en els casos anteriors, i es basarà fonamentalment en el contacte personal i el prestigi assolit. S'ha estimat, en conseqüència, que un 25% d'aquests responsables (al voltant de 50.000) poden convertir-se en usuaris al llarg dels primers anys.

Per tant, el nombre total d'usuaris pels primers anys es pot estimar aproximadament en 115.000, la qual cosa podria suposar uns ingressos al voltant de 230.000 Euros cada any (incloent-hi els ingressos per comercialització d'articles, productes multimèdia, allotjament de continguts, i organització d'esdeveniments). Per la banda dels costos, s'ha previst que mantenir l'estructura d'un servidor d'aquestes característiques pot suposar al voltant de 190.000 Euros per any, la meitat dels quals correspondrien a despeses de personal i la resta es repartirien a parts iguals entre costos fixos i costos variables. El projecte requerirà addicionalment d'una inversió inicial de 165.000 Euros. Per tant, si bé els ingressos podrien cobrir les despeses d'explotació, caldrien fonts alternatives de finançament per poder realitzar les inversions necessàries (*start-up costs*).

Aquests resultats són bastant habituals en les primeres fases de desenvolupament d'un producte, i així, tal com s'exposa en un document recentment publicat: "En l'evolució de gairebé qualsevol mercat hi ha un clar cicle vital, i l'estadi del cicle en el qual es trobi un mercat condicionarà significativament l'estratègia de negoci que caldrà adoptar"¹³. En aquest cas,

el mercat es situa entre la fase embrionària i la fase de creixement, i, d'acord amb aquesta pauta, pot ser que el producte encara no estigui prou desenvolupat per cobrir els costos de funcionament i assumir les inversions necessàries. Aquesta és la raó per la qual el pla de finançament de PLANUM compta, al llarg dels tres pròxims anys, amb l'aportació de recursos externs (públics o privats), així com amb les contribucions de possibles institucions o persones associades.

4. Conclusions

- **El territori es pensa i planeja cada vegada més en una dimensió europea.** Documents recents publicats per la Unió Europea mostren aquesta voluntat, que queda també reflectida en l'elaboració de les diferents polítiques sectorials. Aquests fets impliquen un ajust polític (els Estats Membres cedeixen protagonisme a les directrius de la UE en matèria d'ordenació del territori, a la vegada que proven de coordinar aquestes directrius amb els diferents marcs de referència de cada país) i un ajust tècnic (els professionals de l'ordenació del territori, públics o privats, han de prendre com a referència aquesta nova visió, i adaptar-se en conseqüència a les noves necessitats d'informació).
- Els canvis en la concepció de l'ordenació del territori conviuen amb una **profunda transformació de la manera en què es satisfan les necessitats d'informació**, de la qual potser són, en certa manera, conseqüència. L'accés on-line a la informació es troba cada vegada més estès, la qual cosa facilita notablement el seu coneixement i la seva obtenció.
- Aquest doble fenomen (internacionalització de l'ordenació del territori, generalització de la informació on-line) encara no s'ha traduït en **bases de dades oficials unificades sobre el planejament urbanístic i territorial** als diferents països de la Unió Europea, ni per part de les autoritats nacionals (a través dels seus servidors estadístics generals) ni per part de les institucions europees. Després dels documents oficials sobre l'Estratègia Territorial Europea (publicats el 1999), aquesta hauria de ser, segurament, una de les línies prioritàries a nivell institucional.
- De tota manera, a banda de l'oferta sobre dades estadístiques bàsiques comparades en relació a l'ordenació del territori a Europa, que creiem en aquest punt molt necessària, cal ser conscients que l'elaboració d'una base de dades extensa que inclogués experiències a tots els nivells (directrius europees, plans directors nacionals, estratègies regionals, planificació local) constituiria un **projecte molt més complex**, que implicaria, i per tant requeriria, la participació d'un gran nombre d'agents i òrgans específics de coordinació a nivell europeu. Tot i que no es des-

carta la seva viabilitat, ha de ser un projecte a més llarg termini, sobretot tenint en compte la potencial ampliació de la Unió, amb els increments de població, territori i experiències a integrar que això suposa.

- Per la banda dels professionals, l' **arrelament als canals tradicionals de distribució** de la informació (bàsicament publicacions en paper d'abast nacional) és encara bastant estès, si bé s'observa que la inquietud per la internacionalització de les experiències ha augmentat significativament. En qualsevol cas, sembla bastant clar que (donat que es tracta d'informació especialitzada, de difícil estandarització i d'una gran extensió) els principals proveïdors d'aquest tipus de materials hauran de ser, com a mínim en els primers estadis de desenvolupament, organismes públics o institucions sense afany de lucre.
- En definitiva, la informació en línia sobre ordenació del territori és encara un **fenomen incipient**, amb experiències molt remarcables, de gran valor pel seu caràcter pioner, però que encara no ha tingut l'impuls definitiu, el qual haurà d'arribar, probablement, en els propers cinc anys, amb la generalització de l'ús de les tecnologies de la informació, l'avenç en la configuració de l'espai econòmic i cultural europeu (desenvolupament de fiscalitat i règim jurídic comuns, política de competència, etc.), i la consolidació de les accions infraestructurals (xarxes de transport transeuropees, protecció del medi ambient, cessió de sobirania per part dels Estats Membres, etc.) que actualment es troben en fase d'elaboració o desenvolupament.

NOTES

1. Els *partners* d'aquesta recerca varen ser, a més de l'Institut d'Estudis Metropolitans, l'Istituto Nazionale di Urbanistica, Town Planning Review (Department of Civic Design, University of Liverpool), Sociedade e Territorio (Portugal), Federation National d'Agences d'Urbanisme (França), Institut für Stadt und Regionalplanung (Berlin) i Informationskreis für Raumplanung (Dortmund).
2. Al llarg del seu desenvolupament, la traducció espanyola d'aquesta definició anglesa ha estat normalment *Perspectiva Europea de Ordenación del Territorio* (PEOT), i aquesta pot ser la notació que aparegui en algunes publicacions, però a partir de l'aprovació definitiva del document de la ESDP, el 1999, la traducció espanyola oficial és l'esmentada "Estrategia Territorial Europea".
3. *European Spatial Development Perspective* (ESDP) (Postdam, Maig de 1999). La versió completa d'aquest document es troba disponible en línia a http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/sdec/som_en.html.
4. Per a més informació sobre aquesta iniciativa es pot consultar la següent adreça URL de la Unió Europea: <http://www.inforegio.cec.eu.int/terra/expplan/TOC.html>.
5. Traducció de la versió anglesa del document final de l'ESDP, pàgina 45. Per tal de reconèixer el grau de complexitat d'aquestes propostes cal no oblidar, d'altra banda, que l'abast real d'aquestes recomanacions encara es pot ampliar

considerablement si prospera l'ampliació de la Unió Europea cap als països Bàltics i l'Europa de l'Est. Aquesta proposta d'ampliació compta actualment amb les candidatures d'Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, la República Checa, Eslovàquia, Eslovènia, Hongria, Romania, Bulgària i Chipre, que augmentarien un 34% el territori de la Unió Europea.

6. Regulació dels usos del sòl, agregació i coordinació de polítiques sectorials i l'aplicació d'aquestes al territori, tal com les polítiques d'habitatge, transport, activitat econòmica o infraestructures, entre d'altres.
7. Per a una informació més extensa sobre el marc administratiu que regula l'ordenació del territori als països de la Unió Europea vegeu, entre d'altres: BERG, Leo van den (ed.) (1998): *National urban policies in the European Union*. Aldershot Ashgate 1998, o també HILDENBRAND, A. (1996): *Política de Ordenación del territorio en Europa*. Universidad de Sevilla-Junta de Andalucía, 1996.
8. Tot havent recollit, en aproximadament sis anys d'activitat, prop de 9.000 enllaços.
9. PLANUM (2000). *The Business Plan (Draft version)*. PLANUM, September 2000.
10. Disp, Études Foncières, Jahrbuch Stadterneuerung, Planerin, Raumplanung, Sociedade e Território, Town Planning Review i Urbanística.
11. Plans i polítiques, educació i recerca, organismes públics, associacions i xarxes temàtiques, professionals de l'ordenació del territori, legislació, eines i dades.
12. Per a una informació més extensa sobre PLANUM i les seves activitats es pot contactar amb staff@planum.net.
13. Projecte LIFT (Linking Innovation, Finance and Technology).

Documents de Treball

Relació de Títols anteriors

1/2000 Vegara Carrió, Josep M^a. *Footprint Computation: Three Common Errors*; novembre de 2000.

2/2000 Vegara Carrió, Josep M^a. *Ambientalització curricular: matemàtiques i tècniques quantitatives*; desembre 2000.